

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; 210 7233216;
φαξ: 210 7233217; e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

**Παρατηρήσεις για το νομικό πλαίσιο που αφορά στη χρήση
βίας και όπλων από δημόσια δύναμη***

*Βασικές αρχές του σύγχρονου Διεθνούς Δικαίου Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων*

1. Το ζήτημα της χρήσης βίας και όπλων από δημόσια δύναμη (περιλαμβανομένων των αστυνομικών δυνάμεων) σχετίζεται άμεσα με την προστασία του θεμελιώδους ανθρώπινου δικαιώματος στη ζωή. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ, Ν. 2462/1997) «Κάθε άνθρωπο ον έχει ένα εγγενές δικαίωμα στη ζωή. Αυτό το δικαίωμα προστατεύεται νομικώς. Από κανέναν άνθρωπο δεν αφαιρείται αυθαίρετα η ζωή». Η Επιτροπή του ΔΣΑΠΔ στο *Γενικό Σχόλιο αρ. 6* (1982) έχει τονίσει την ιδιαίτερη σημασία της τρίτης πρότασης του άρθρου 6 παρ. 1, λέγοντας παράλληλα ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα όχι μόνο για την πρόληψη και τιμωρία της παράνομης αφαίρεσης ζωής αλλά και για την πρόληψη «αυθαίρετων ανθρωποκτονιών» από τις δυνάμεις ασφαλείας των ιδίων των Κρατών αυτών. Ως εκ τούτου η Επιτροπή έχει συστήσει ότι ο νόμος πρέπει να ελέγχει αυστηρά και να περιορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες μπορεί να αφαιρεθεί η ζωή ενός ατόμου από τις ανωτέρω Αρχές.¹

* Εισηγητής: Νίκος Σιταρόπουλος, ΔΝ, LL.M, Επιστημονικός Συνεργάτης της ΕΕΔΑ, υπό δημοσίευση στον *Ποινικό Λόγο* (2002).

¹ *The right to life (art. 6): 30/07/82, CCPR General Comment 6, Sixteenth Session, 1982, para 3.*

2. Η θέση αυτή της Επιτροπής διατυπώθηκε σαφώς και στην απόφασή της στην υπόθεση *Guerrero v. Colombia*.² Στην υπόθεση αυτή η Επιτροπή σημείωσε ότι η αφαίρεση ζωής κατά το άρθρο 6 παρ. 1 δεν πρέπει να θεωρείται αυθαίρετη, κατ' αρχήν, στις περιπτώσεις αυτοάμυνας ή άμυνας τρίτων προσώπων ή όταν είναι απαραίτητη για την σύλληψη ή αποτροπή απόδρασης εγκληματία (παρ. 13.2). *Στις περιπτώσεις αποτροπής απόδρασης εγκληματία αυτός θα πρέπει, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη στις σχετικές Αρχές που έχει υιοθετήσει ο ΟΗΕ, να συνιστά κίνδυνο για τη ζωή άλλων προσώπων (βλ. infra).* Σε όλες τις περιπτώσεις όμως η σχετική αξιολόγηση εξαρτάται από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Στην ανωτέρω υπόθεση η Επιτροπή συμπέρανε, βάσει των πραγματικών περιστατικών, ότι οι ανθρωποκτονίες που τελέστηκαν από αστυνομικά όργανα κατά τη διάρκεια επιδρομής σε μια κατοικία όπου πίστευαν ότι κρατούνταν όμηρος ένας πρεσβευτής παραβίασε την ανωτέρω διάταξη διότι τα θύματα (που ήταν απλώς ύποπτοι διάπραξης απαγωγής) δεν προειδοποιήθηκαν, δεν τους δόθηκε η δυνατότητα να παραδοθούν ή να δώσουν εξηγήσεις για την παρουσία τους στον τόπο της αστυνομικής επιδρομής ή για τις προθέσεις τους. Βάσει των ανωτέρω, η Επιτροπή συμπέρανε ότι τα αστυνομικά όργανα παραβίασαν την αρχή της αναγκαιότητας και αναλογικότητας, που πρέπει και εδώ να διέπουν απόλυτα τη χρήση βίας και δη θανατηφόρας βίας, και επομένως οι ανθρωποκτονίες που διεπράχθησαν ήταν αυθαίρετες κατά παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1 ΔΣΑΠΔ (παρ. 13.3).

3. Την αρχή της αναλογικότητας έχει επίσης εδραιώσει σε σχετική νομολογία του το Διαμερικανικό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΔΔΑΔ) στην υπόθεση, μεταξύ άλλων, *Neira Alegria et al v. Peru*,³ υπόθεση με θέμα την υπερβολική χρήση βίας και όπλων από δυνάμεις ασφαλείας του Περού για την καταστολή εξέγερσης σε μια φυλακή όπου κρατούνταν ιδιαίτερα επικίνδυνοι εγκληματίες και που είχαν στη κατοχή τους όπλα. Το ΔΔΑΔ, αναγνωρίζοντας τις ειδικές συνθήκες στην περίπτωση αυτή, τόνισε

² 3 *Human Rights Law Journal* 1982, 168. Βλ. επίσης D McGoldrick, *The Human Rights Committee*, Oxford, Clarendon Press, 1994, pp 339-343.

ότι οι ειδικές αυτές συνθήκες δεν έθεταν εκτός ελέγχου και περιορισμών τη χρήση βίας και όπλων/πυρομαχικών από τις κρατικές δυνάμεις καταστολής. Το Δικαστήριο επανέλαβε την παγιωμένη στη νομολογία του αρχή ότι στις περιπτώσεις αυτές η δύναμη του Κράτους δεν είναι απεριόριστη ούτε μπορεί να καταφεύγει σε οιαδήποτε μέσα για να εκπληρώσει τους στόχους του. Το Κράτος, τόνισε το ΔΔΑΔ, υπόκειται στο νόμο και στις αρχές της ηθικής. Ασέβεια προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια δεν δικαιολογείται σε καμία περίπτωση κρατικής δράσης (παρ. 74-76).

4. Στο ίδιο πνεύμα με την Επιτροπή του ΔΣΑΠΔ και του Διαμερικανικού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κινείται και το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ το οποίο έχει υιοθετήσει και τονίσει την πρακτική αξία των *Αρχών για την αποτελεσματική πρόληψη και διερεύνηση παράνομων, αυθαίρετων και συνοπτικών εκτελέσεων* που θα πρέπει να διανεμηθούν και να συνειδητοποιηθούν από όλες τις αστυνομικές, μεταξύ άλλων, δυνάμεις όλων των Κρατών.⁴ Σύμφωνα με την σχετική Αρχή 2 οι Κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν τον αυστηρό έλεγχο, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης της σαφούς ιεραρχικής σειράς (“clear chain of command”), αναφορικά με όλα τα στελέχη της εκτελεστικής εξουσίας που έχουν την ευθύνη για τον εντοπισμό, τη σύλληψη, την κράτηση, την προφυλάκιση και φυλάκιση, αλλά και με όλα τα στελέχη που είναι εξουσιοδοτημένα από το νόμο να χρησιμοποιούν βία και όπλα. Πρόσωπα που είναι θύματα αυτού του είδους παράνομης βίας πρέπει να έχουν από το νόμο το δικαίωμα προστασίας και αποκατάστασης της οιασδήποτε σχετικής βλάβης που έχουν υποστεί με δικαστικά ή άλλα μέσα (Αρχή 4).

5. Ο *Κώδικας του ΟΗΕ για την Συμπεριφορά των στελεχών που είναι επιφορτισμένα με το καθήκον επιβολής του νόμου* (1979)⁵ επίσης τονίζει στο άρθρο 3 ότι τα ανωτέρω στελέχη μπορούν να χρησιμοποιούν βία μόνο όταν αυτό είναι απολύτως απαραίτητο και στο βαθμό που αυτό απαιτείται για την

³ 16 Human Rights Law Journal 1995, 403.

⁴ ECOSOC Resolution 1989/65, UN Yearbook 1989, pp 626-629.

⁵ *Code of Conduct for Law Enforcement Officials*, UNGA Resolution 34/169, 17/12/1979 and Annex of Code of Conduct for Law Enforcement Officials.

εκτέλεση του καθήκοντός τους. Σύμφωνα με το σχολιασμό του ΟΗΕ που αφορά στο ανωτέρω άρθρο, η χρήση όπλων θεωρείται ένα ακραίο μέτρο και πρέπει να γίνεται κάθε προσπάθεια για να αποκλείεται η χρήση όπλων ιδιαίτερα κατά των παιδιών. Ως γενική αρχή έχει προβληθεί εν προκειμένω ότι όπλα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο όταν ο εγκληματίας αντιστέκεται ενόπλως ή κατά κάποιον άλλο τρόπο θέτει σε κίνδυνο τις ζωές άλλων ατόμων, και εφόσον λιγότερα ακραία μέτρα δεν επαρκούν για τον περιορισμό ή τη σύλληψη του ανωτέρω. Σε κάθε περίπτωση όπου γίνεται χρήση όπλου από εκτελεστικά όργανα, αυτά πρέπει να υποβάλουν αμέσως αναφορά στις αρμόδιες Αρχές.

6. Οι ειδικότερες και ουσιαστικές διατάξεις των *Βασικών Αρχών του ΟΗΕ για τη χρήση βίας και όπλων από όργανα επιφορτισμένα με την επιβολή του νόμου (1990)*⁶ χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής προβλέποντας τα εξής:

(α) Τα ανωτέρω όργανα δεν πρέπει να χρησιμοποιούν όπλα κατά προσώπων παρά μόνο σε περιπτώσεις αυτοάμυνας ή άμυνας άλλων ατόμων κατά επαπειλούμενου θανάτου ή σοβαρής βλάβης, για την πρόληψη ενός ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος που συνιστά σοβαρή απειλή ζωής, για τη σύλληψη ατόμου που συνιστά τέτοιο κίνδυνο και προβάλλει αντίσταση στις Αρχές, ή για την αποτροπή της απόδρασής του.

Σε κάθε περίπτωση η χρήση όπλων δικαιολογείται μόνον όταν λιγότερα ακραία μέσα είναι ανεπαρκή για την επίτευξη αυτών των σκοπών. Επίσης σε κάθε περίπτωση, η από πρόθεση θανατηφόρα χρήση όπλων μπορεί να λάβει χώρα μόνον όταν αυτή είναι αναπόφευκτη για την προστασία ζωής (Αρχή αρ. 9).

⁶ *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials*, adopted by the 8th UN Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, 27/08-07/09/1990, in UN, *Human Rights and Law Enforcement*, NY,

(β) Στις υπό (α) περιπτώσεις τα όργανα πρέπει να κάνουν γνωστή την ιδιότητά τους και να καταστήσουν σαφές ότι προτίθενται να χρησιμοποιήσουν όπλα, δίδοντας επαρκή χρόνο ανταπόκρισης, εκτός εάν αυτό θα έθετε τα στελέχη σε αδικαιολόγητο κίνδυνο ή θα έθετε σε κίνδυνο θανάτου ή σοβαρής βλάβης άλλα άτομα, ή θα ήταν σαφώς ακατάλληλο ή μάταιο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες (Αρχή αρ. 10).

(γ) Οι σχετικοί κανόνες ή κανονισμοί χρήσης όπλων από τα ανωτέρω όργανα πρέπει να περιέχουν οδηγίες που:

- να καθορίζουν τις συνθήκες υπό τις οποίες τα στελέχη νομιμοποιούνται να φέρουν όπλα και τα είδη των όπλων και πυρομαχικών που επιτρέπονται,
- να διασφαλίζουν ότι όπλα χρησιμοποιούνται μόνο όταν πρέπει και με τρόπο που μειώνει τον κίνδυνο μη αναγκαίας σωματικής βλάβης,
- να απαγορεύουν τη χρήση όπλων και πυρομαχικών που επιφέρουν αδικαιολόγητη βλάβη ή συνιστούν αδικαιολόγητο κίνδυνο,
- να ρυθμίζουν τον έλεγχο, την αποθήκευση και παράδοση οπλισμού,
- να προβλέπουν την ανάγκη προειδοποίησης, εάν αυτή μπορεί να υπάρξει, πριν τη χρήση όπλων,
- να προβλέπουν ένα σύστημα αναφοράς μετά από κάθε χρήση όπλων από τα ανωτέρω στελέχη.⁷

Βασικές αρχές του σύγχρονου Ευρωπαϊκού Δικαίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) στα πλαίσια ερμηνείας της παρ. 2 του άρθρου 2 (δικαίωμα στη ζωή)⁸ της ΕΣΔΑ (ΝΔ 53/1974) έχει θέσει επίσης ορισμένες

1997, pp 177-179. Βλ. επίσης R Crawshaw et al (eds), *Human Rights and Policing*, The Hague etc, Kluwer Law, 1998, pp 105-121.

⁷ Βλ. επίσης, *UN Criminal Justice Standards for Peace-Keeping Police (The Blue Book)*, 1999, section 2 “Force and Firearms”.

⁸ Άρθρο 2: 1. Το δικαίωμα εκάστου προσώπου εις την ζωή προστατεύεται υπό του νόμου. Εις ουδένα δύναται αν επιβληθή εκ προθέσεως θάνατος. ... 2. Ο θάνατος δεν θεωρείται ως

σημαντικές δικλείδες ασφαλείας για τις περιπτώσεις χρησιμοποίησης βίας και όπλων από κρατικές δυνάμεις επιφορτισμένες με την επιβολή του νόμου και τη διατήρηση της δημόσιας τάξης.

Κομβικό σχετικό σημείο είναι η ερμηνεία που έχει δώσει το ΕΔΔΑ στο εδάφιο 2 του άρθρου 2 ΕΣΔΑ. Θάνατος προσώπου δικαιολογείται από τη διάταξη αυτή μόνο εάν η χρήση βίας με την οποία επέρχεται θάνατος καθίσταται απόλυτα αναγκαία. Σε αρμονία με τη σχετική νομολογία της Επιτροπής του ΔΣΑΠΔ, το ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Mc Cann et al v. The UK*⁹ (υπόθεση αφορούσα τη δολοφονία μελών του IRA από ειδικές βρετανικές δυνάμεις ασφαλείας στο Γιβραλτάρ) τόνισε ότι «απόλυτα αναγκαία βία» σημαίνει ότι η βία που χρησιμοποιείται πρέπει να βρίσκεται σε αναλογία προς την εκπλήρωση των σκοπών που έχουν εδραιωθεί στις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 2 (α), (β) (γ). Για την ερμηνεία αυτών των διατάξεων το ΕΔΔΑ έχει τονίσει ότι, ειδικά σε περιπτώσεις όπου χρησιμοποιείται από πρόθεση βία που είναι θανατηφόρα, λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τη δράση των κρατικών οργάνων ασφαλείας/τάξης που ασκούν την ανωτέρω βία αλλά και τις πραγματικές συνθήκες υπό τις οποίες ασκείται η βία αυτή, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού και ελέγχου της υπό εξέταση δράσης.¹⁰

Εν προκειμένω το ΕΔΔΑ καταδίκασε το Ηνωμένο Βασίλειο για παραβίαση του άρθρου 2 παρ. 2 (α) ΕΣΔΑ λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων πραγματικών περιστατικών:

(α) την έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης ή οδηγιών για τη χρήση όπλων από τα αρμόδια κρατικά όργανα της υπό εξέταση επιχείρησης (αν και υπήρχαν σχετικοί γενικοί κανονισμοί δράσης που κρίθηκαν σύμφωνοι με τα πρότυπα του άρθρου 2 ΕΣΔΑ) έτσι ώστε να είναι σε θέση να αξιολογήσουν

επιβαλλόμενος κατά παράβαση του άρθρου τούτου, εις ας περιπτώσεις θα επήρξετο συνεπεία χρήσεως βίας κατάστασης απολύτως αναγκαίας: (α) διά την υπεράσπιση οιαδήποτε προσώπου κατά παρανόμου βίας, (β) διά την πραγματοποίησιν νομίμου συλλήψεως ή προς παρεμπόδιση αποδράσεως προσώπου νομίμως κρατουμένου, (γ) διά την καταστολήν, συμφώνως τω νόμω, στάσεως ή ανταρσίας.

⁹ Judgment of 5 September 1995. Βλ. επίσης υπόθεση *Andronicou and Constantinou v. Cyprus*, judgment of 9 October 1997, paras 156 ff; *Kelly v. The UK*, appl no 17579/90 *Yearbook of ECHR* 1993, 37; J Alderson, *Human Rights and the Police*, Strasbourg, Council of Europe, 1984, pp. 67-70.

¹⁰ Ibid. Paras 148-150.

την αναγκαιότητα χρήσης όπλων και τραυματισμού των στόχων τους, βάσει των συγκεκριμένων συνθηκών της συγκεκριμένης επιχείρησης,

(β) την έλλειψη κατάλληλης φροντίδας και οργάνωσης της σχετικής υπό εξέταση επιχείρησης (σύλληψης τρομοκρατών).¹¹

Το ΕΔΔΑ τόνισε επίσης στην ίδια υπόθεση ότι μια γενική απαγόρευση αυθαίρετου φόνου από κρατικά όργανα δεν είναι επαρκής για την αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προστατεύει η ΕΣΔΑ. Πρέπει σε εθνικό επίπεδο να προβλέπεται διαδικασία για τον έλεγχο της νομιμότητας (“lawfulness”) της χρήσης θανατηφόρας βίας από κρατικές αρχές. Έτσι έχει κριθεί από το ΕΔΔΑ απαραίτητη, για την αποτελεσματική προστασία του ανθρωπίνου δικαιώματος στη ζωή από τα Κράτη που δεσμεύονται από την ΕΣΔΑ, η ύπαρξη μιας μορφής *αποτελεσματικής επίσημης έρευνας* σε περιπτώσεις όπου άτομα έχουν φονευθεί ως αποτέλεσμα άσκησης βίας από, μεταξύ άλλων, κρατικά όργανα.¹² Η τυχόν παράλειψη των σχετικών ενεργειών συνιστά παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή, δηλαδή το άρθρο 2 ΕΣΔΑ δεν συνεπάγεται μόνο υποχρέωση αποχής του Κράτους από αυθαίρετη αφαίρεση ζωής αλλά και θετική ενέργεια του Κράτους σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου.

Το ελληνικό νομικό πλαίσιο που αφορά στη χρήση όπλων από αστυνομικές δυνάμεις

Το βασικό νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη χρήση όπλων από δημόσια δύναμη παραμένει αυτό του Ν. 29/1943 «περί περιπτώσεων καθ’ ας επιτρέπεται η χρήσις των όπλων υπό της Δημοσίας δυνάμεως»,¹³ όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 141/1991. Χρήση όπλων από δημόσια δύναμη προβλέπει και το ΒΔ 269/1972 «περί εγκρίσεως του κανονισμού διαλύσεως δημοσίων συναθροίσεων». Το ΒΔ 269/1972, βασιζόμενο στο ΝΔ 794/1971

¹¹ Ibid. paras 209-214. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Osman v. The UK*, judgment of 28 October 1998, paras 115-116.

¹² Ibid. Para 161. Βλ. επίσης Council of Europe (ed), *Human Rights and the Police*, Strasbourg, 1997, pp 39-45.

¹³ Βλ. Μ Καϊάφα-Γκμπάντι, Ε Συμεωνίδου-Κατσανίδου, *Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι-Όπλα*, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1997, σελ. 129 επ.

πολλές διατάξεις του οποίου έρχονται σε ευθεία αντίθεση προς το άρθρο 11 του Συντάγματος 1975/1986¹⁴ και προς το άρθρο 11 ΕΣΔΑ, θεωρείται ότι πρέπει να καταργηθεί άμεσα.

Οι διατάξεις του Ν. 29/1943 έχουν μελετηθεί επισταμένως και κριθεί, μεταξύ άλλων, από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, στην Γνωμοδότησή του 12/1992,¹⁵ ως ‘ατελείς και ασαφείς’. Ο Εισαγγελέας στην ανωτέρω Γνωμοδότηση έχει προτείνει *«τη διά νόμου θέσπιση διατάξεων, με τις οποίες, εντός των πλαισίων του ισχύοντος Συντάγματος, [α] να καθορίζεται σαφέστερα η ειδικότερη μορφή και ο ειδικότερος τρόπος της από τους άνδρες της αστυνομίας επιτρεπτής χρήσεως των όπλων σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση (ή κατά γενικότερες κατηγορίες περιπτώσεων), [β] να διαγράφονται με μείζονα κατά το δυνατόν ακρίβεια οι περιπτώσεις, κατά τις οποίες θα υπάρχουν ευρύτερα όρια δυνατότητας επιτρεπτής από τους άνδρες της αστυνομίας χρήσεως των όπλων και [γ] να προσδιορίζονται λεπτομερέστερα για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση (ή κατά γενικότερες κατηγορίες περιπτώσεων) οι λόγοι απαλλαγής από κάθε ευθύνη των ποιουμένων επιτρεπτή χρήση των όπλων ανδρών της αστυνομίας»*.

Η αβεβαιότητα και αοριστία του γράμματος του Ν. 29/1943 παρέμεινε και μετά τη θέση σε ισχύ του ΠΔ 141/1991 το άρθρο 133 (α) του οποίου πρόσθεσε απλώς ότι χρήση όπλων που προβλέπεται από το άρθρο 1 του Ν. 29 γίνεται «εφόσον υπάρχει απόλυτη ανάγκη και αφού εξαντληθούν όλα τα ηπιότερα μέσα».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ισχύουσα ελληνική νομοθεσία περί χρήσης όπλων από τις αστυνομικές δυνάμεις είναι πεπαλαιωμένη, ατελής και ασαφής, όπως έχει τονιστεί και στην προαναφερθείσα λεπτομερή εισαγγελική Γνωμοδότηση. Ως εκ τούτου είναι αναγκαίος ο άμεσος εκουγχρονισμός του υφισταμένου νομικού πλαισίου με νέο νόμο ο οποίος θα βασίζεται στις αρχές του σύγχρονου διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου

¹⁴ Βλ. ΚΧ Χρυσόγονο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998, σελ. 390, ΠΔ Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο-Ατομικά Δικαιώματα Β', Αθήνα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1991, σελ. 733.

¹⁵ *Υπεράσπιση*, 1993, σελ. 164. Βλ. και σχετικές παρατηρήσεις της Ε Συμεωνίδου-Καστανίδου, *ibid.* Σελ. 167 και σχετική Γνωμοδότηση του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου, 1802/96, *Ποινικά Χρονικά*, 1996, σελ. 1523.

ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτές έχουν διατυπωθεί και ερμηνευθεί, κυρίως, στο πλαίσιο του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΕΣΔΑ).

Ειδικότερα, κρίνεται σκόπιμη η άμεση ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των βασικών σχετικών Αρχών του ΟΗΕ όπως αυτές έχουν εδραιωθεί στον προαναφερθέντα Κώδικα του 1979 και κυρίως τις Βασικές Αρχές του 1990. Πρόκειται περί γενικά παραδεδεγμένων, πρακτικών και σαφών αρχών δράσης δημόσιων δυνάμεων και για το λόγο αυτό κρίνεται ότι μπορούν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στη δημιουργία της ασφάλειας δικαίου που απαιτείται να υπάρχει σε αυτόν τον ιδιαίτερα ευαίσθητο, δικαιοπολιτικά, χώρο.

Αθήνα, 4 Απριλίου 2001

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; 210 7233216;
φαξ: 210 7233217; e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

**Απάντηση της Προέδρου της ΕΕΔΑ στην από 22.03.2001
επιστολή του Υπουργού Δημόσιας Τάξης με την οποία
ζητείται γνωμοδότηση της ΕΕΔΑ για το νομοθετικό πλαίσιο
που αφορά στην οπλοφορία και οπλοχρησία των
αστυνομικών δυνάμεων**

Αθήνα, 05 Απριλίου 2001

ΑΠ: 110/05.04.2001

Κύριε Υπουργέ

Σε απάντηση της από 22.03.2001 επιστολής σας με την οποία ζητείτε την άποψή μας για μια σειρά ζητημάτων που αφορούν στην οπλοφορία και οπλοχρησία των αστυνομικών, επιθυμώ να σας γνωστοποιήσω, εκ μέρους της Ολομέλειας της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), τα εξής:

1. Θεωρούμε απαραίτητο να υπάρξει μια νέα νομοθετική ρύθμιση των θεμάτων που αποτελούν το αντικείμενο της επιστολής σας για τους εξής λόγους:

α) Διότι η σχετική ισχύουσα νομοθεσία είναι ασαφής και αόριστη όπως έχει επισημάνει ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου από το 1992 (Γνωμοδότηση 12/1992) και ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου το 1996 (Γνωμοδότηση 1802/1996).

β) Μεταξύ των άλλων νομοθετημάτων, το ΒΔ 262/1972 'περί εγκρίσεως του Κανονισμού διαλύσεως δημοσίων συναθροίσεων', το οποίο

περιέχει διάταξη σχετική με τη χρήση όπλων από αστυνομικές δυνάμεις, είναι εντελώς απαράδεκτο σε μια σύγχρονη δημοκρατική Πολιτεία.

γ) Διότι έχει επιδεινωθεί η πραγματική κατάσταση η σχετική με τις συγκρούσεις μεταξύ αστυνομικών και πολιτών και τον αριθμό των θυμάτων και από τις δύο πλευρές. Επιπλέον είναι γνωστό ότι ο αριθμός των οπλοφορούντων κακοποιών έχει αυξηθεί σημαντικότερα και μάλιστα με όπλα εξελιγμένης τεχνολογίας.

δ) Η ανάγκη νέας νομοθετικής ρύθμισης ενισχύεται από το γεγονός ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διεθνείς κανόνες που αφορούν στα θέματα αυτά και περιλαμβάνονται στις διάφορες διεθνείς συμβάσεις και οδηγίες τόσο του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και του ΟΗΕ. Οι κανόνες αυτοί θεωρούμε απαραίτητο να διδάσκονται στους αστυνομικούς σύμφωνα με σύγχρονες μεθόδους εκπαίδευσης που έχουν διατυπωθεί σε διεθνείς οδηγίες τόσο του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και του ΟΗΕ.

2. Επίσης θεωρούμε απαραίτητο να επισημάνουμε ότι η τυχόν αύξηση της οπλοφορίας και οπλοχρησίας εκ μέρους των αστυνομικών με νέα νομοθετική ρύθμιση πρέπει να γίνεται με γνώμονα τον όσο το δυνατό μεγαλύτερο σεβασμό της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας τόσο των αστυνομικών όσο και των πολιτών, και να συνδυάζεται με:

α) σοβαρή εξάσκηση στη χρήση των όπλων και μάλιστα με ανδρικό κλπ, ώστε όχι μόνο να αποκτάται σκοπευτική ικανότητα αλλά και να ασκείται η αυτοκυριαρχία και η ετοιμότητα των αστυνομικών οργάνων.

β) την αύξηση του αισθήματος ασφάλειας των αστυνομικών με κάθε μέσο (κατάλληλο εξοπλισμό με όλα τα σύγχρονα μέσα, κλπ) ώστε να καταπολεμηθεί το αίσθημα ανασφάλειας που είναι γενεσιουργό βίαιων και εκρηκτικών αντιδράσεων. Ιδιαίτερα σημαντική για το λόγο αυτό είναι επίσης η ύπαρξη ειδικής ρύθμισης για τη συνταξιοδότηση των αστυνομικών θυμάτων και την εξασφάλιση των οικογενειών τους.

3. Εν τέλει παρακαλούμε να μας αποσταλούν όλες οι εγκύκλιοι ή άλλο υλικό (οδηγίες, κανονισμοί κλπ) της ΕΛ.ΑΣ. που αφορούν στη χρήση όπλων από τους αστυνομικούς. Μετά από τη λήψη και αυτών των στοιχείων επιφυλασσόμεθα να αποστείλουμε λεπτομερείς σχετικές προτάσεις. Στη

χθεσινή συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΕΕΔΑ κατέθεσε ο εκπρόσωπος του Υπουργείου σας κ. Γ. Μητρόπουλος το από 04.04.2001 σχετικό προς το θέμα Ενημερωτικό Σημείωμα της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ. Θα θέλαμε να γνωρίζουμε από πότε εφαρμόζεται στην πράξη ή εν μέρει το περιεχόμενο αυτού του εγγράφου.

Προς το παρόν αποστέλλουμε συνημμένως την από 29.03.2001 έκθεση του Επιστημονικού Συνεργάτη της ΕΕΔΑ κ. Ν. Σιταρόπουλου όπου παρουσιάζονται συνοπτικά οι σχετικές θεμελιώδεις αρχές και οι κανόνες που ισχύουν στο πλαίσιο του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

Η Πρόεδρος

Καθηγήτρια Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου